EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 1.7.2025
COM(2025) 352 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

2024. aasta aruanne: üheksateistkümnes aastaaruanne nõukogu 27. veebruari 2006. aasta määruse (EÜ) nr 389/2006 (millega luuakse rahalise toetuse programm Küprose türgi kogukonna majandusarengu soodustamiseks) kohase ELi abi rakendamise kohta

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

2024. aasta aruanne: üheksateistkümnes aastaaruanne nõukogu 27. veebruari 2006. aasta määruse (EÜ) nr 389/2006 (millega luuakse rahalise toetuse programm Küprose türgi kogukonna majandusarengu soodustamiseks) kohase ELi abi rakendamise kohta

1. SISSEJUHATUS

Nõukogu määrus (EÜ) nr 389/2006[1] (edaspidi „abimäärus“) on Küprose türgi kogukonna abistamise alus ning selle kohaselt tuleb igal aastal Euroopa Parlamendile ja nõukogule aru anda. Küprose türgi kogukonnale suunatud abiprogrammi eesmärk on aidata kõnealuse kogukonna majandusarengu soodustamise kaudu kaasa Küprose taasühendamisele, pöörates erilist tähelepanu saare majanduslikule integratsioonile sidemete ja koostöö edendamise kaudu nii kahe kogukonna vahel kui ka Euroopa Liiduga ning ettevalmistustele liidu õigustiku rakendamiseks pärast Küprose probleemile lahenduse leidmist.

2. ABI KAVANDAMINE

2006. aastast kuni 2024. aasta lõpuni kavandati abimääruse raames tehtavateks toiminguteks 726 949 162,93 eurot. 2024. aasta tegevusprogrammi jaoks 2024. aasta septembris võetud kohustuse summa oli 39 471 756,30 eurot[2]. 2021.–2027. aasta mitmeaastases finantsraamistikus on 240 miljoni euro suuruse kogueelarvega antud programmile mitmeaastane perspektiiv, mille kohaselt toimub stabiilne iga-aastane rahastamine. Abiprogramm on aga erakorralist ja ajutist laadi ning selle eesmärk on valmistada ette ja vajaduse korral hõlbustada liidu õigustiku täielikku kohaldamist Küprose Vabariigi valitsuse tegeliku kontrolli alt välja jäävatel Küprose Vabariigi aladel pärast Küprose probleemile lahenduse leidmist.

Nii abimääruses kui ka nõukogu määruses (EL, Euratom) 2020/2093, millega määratakse kindlaks mitmeaastane finantsraamistik,[3] on Küprose taasühendamise puhul ette nähtud läbivaatamine.

3. RAKENDUSMEHHANISMID

Programmi rakendatakse Küprose Vabariigi valitsuse tegeliku kontrolli alt välja jäävatel Küprose Vabariigi aladel, kus liidu õigustiku kohaldamine on ühinemisakti protokolli nr 10 kohaselt ajutiselt peatatud. Abi antakse eelarve otsese ja kaudse täitmise kaudu.

Komisjon tegutseb ainulaadsetes poliitilistes, õiguslikes ja diplomaatilistes tingimustes. Abimääruse kohase abi andmine ei tähenda kõnealustel aladel ühegi muu ametiasutuse kui Küprose Vabariigi valitsuse tunnustamist. Selleks et rakendada

---

1 Nõukogu 27. veebruari 2006. aasta määrus (EÜ) nr 389/2006, millega luuakse rahalise toetuse programm Küprose türgi kogukonna majandusarengu soodustamiseks ja millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2667/2000 Euroopa Ülesehitusameti kohta (ELT L 65, 7.3.2006, lk 5).

2 Komisjoni 3. septembri 2024. aasta rakendusotsus Küprose türgi kogukonna abistamiseks 2024. aasta tegevusprogrammi vastuvõtmise kohta (C(2024) 6106) – abiprogrammi käsitlev otsus 2024, Euroopa Komisjon.

3 Nõukogu 17. detsembri 2020. aasta määrus (EL, Euratom) 2020/2093, millega määratakse kindlaks mitmeaastane finantsraamistik aastateks 2021–2027 (ELT L 433I, 22.12.2020, lk 11).

programmi usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõtteid järgides, on vaja erikokkuleppeid. Võetavate meetmete hulka kuuluvad tõhus järelevalve lepingute üle, toetuse andmine abisaajatele, maksetingimuste läbivaatamine ja ettevaatlik suhtumine pangatagatiste kasutamisse. Märkimisväärne osa abist on toetustena antav abi, mille haldamine on ressursimahukas.

Selleks et hõlbustada abiprogrammi kaudu rahastatavate projektide rakendamist, tuleb Küprose türgi kogukonnas tagada järkjärguline vastavusseviimine liidu õigustikuga, pidades silmas võimalust, et tühistatakse liidu õigustiku kohaldamise peatamine vastavalt protokollile nr 10 ning jõustub terviklik lahendus ja toimub Küprose taasühendamine.

Komisjon rakendab väljavalitud projekte ELi programmi tugibüroo kaudu Nikosias aladel, mis ei ole valitsuse kontrolli all. Komisjoni esindus Küprosel korraldab ka kohtumisi, seminare ja pressikonverentse ning suhtleb Küprose avalikkusega tervel saarel (abiprogrammi puudutavatel teemadel). Peale selle viib abiprogrammi alusel rahastatav ELi infopunkt ellu mitmesuguseid teavitus- ja nähtavustegevusi, pakkudes teavet ELi poliitika, prioriteetide ja meetmete kohta Küprose türgi kogukonna toetamisel ning edendades Euroopa kultuuri.

4. PROGRAMMI RAKENDAMINE ARUANDEPERIOODIL

4.1. Ülevaade

Komisjon jätkab abimääruse rakendamist üldeesmärgiga toetada Küprose taasühendamist. Küprose probleemile tervikliku lahenduse leidmise korral otsustab nõukogu komisjoni ettepaneku alusel ühehäälselt, millised muudatused tuleb kõnealuses määruses teha.

2024. aastal keskendus toetus käimasolevatele juhtalgatustele, nagu ELi stipendiumiprogramm, ning usaldust suurendavatele meetmele, millega toetatakse kultuuripärandi tehnilist komiteed, teadmata kadunud isikutega tegelevat komiteed ja kahe kogukonna tehniliste komiteede algatusi, samuti keskendus toetus eraldusjooneülese kaubanduse soodustamisele ja võimaldamisele.

Programmi oluline osa on jätkuvalt kogukonna majandusarengu toetamine. Erasektorile ja toidukäitlejatele suunatud projektide kaudu anti abi peamiste majandussektorite standardite ajakohastamiseks. Märkimisväärseid jõupingutusi tehti loomatervise ja toiduohutuse parandamiseks Küprose türgi kogukonnas.

Komisjon jätkas Küprose türgi kogukonna toetamist selliste ELi standardite täitmiseks, mis on ette nähtud komisjoni poolt 2021. aastal vastu võetud kahe meetme paketis, millega registreeriti kaitstud päritolunimetusena nimetus „Χαλλούμι“ („Halloumi/Hellim“) ja milles sätestati selle toote üle eraldusjoone viimise tingimused. Komisjon kutsus jätkuvalt kokku ka „Halloumi/Hellimi“ mitteametliku töörühma, kuhu kuuluvad Küprose mõlema kogukonna sidusrühmad.

2024. aastal viidi lõpule olulised ELi rahastatud taristutööd, sealhulgas Nikosia kanalisatsioonitorustike väljavahetamine, veesüsteemide paigaldamine, noorte spordirajatised ja taastuvenergiasüsteemide ehitamine. Valmis sai Famagusta kanalisatsioonivõrk, mille puhul ei tuvastatud puudusi, ning tehti ühine uuring esimese kahe kogukonna päikeseelektrijaama rajamiseks. Komisjon jätkas keskkonnasektorite toetamist – käsitleti kogu saarele olulisi teemasid, nagu ringmajandus ja õhukvaliteet.

Endiselt esineb suuri lünki abisaajate suutlikkuses rakendada pärast tervikliku lahenduse jõustumist tõhusalt liidu õigustikku. Küprose türgi kogukond tegi siiski

jätkuvalt suuri edusamme mitmes valdkonnas, nagu tooteohutus, rahapesuvastane võitlus, haridus, statistika ja keskkond, ning näitas üles jätkuvat huvi teha tööd ka muudes sektorites ja valdkondades.

Aasta lõpus oli abiprogrammi raames täitmisel 98 lepingut.

4.2. Edusammud eesmärkide kaupa

Abiprogrammi üldine eesmärk on aidata Küprose türgi kogukonna majandusarengu soodustamise kaudu kaasa Küprose taasühendamisele, pöörates erilist tähelepanu saare majanduslikule integratsioonile, tihedamate sidemete loomisele nii kahe kogukonna vahel kui ka Euroopa Liiduga ning liidu õigustiku ülevõtmiseks valmistumisele.

Alljärgnevalt on 2024. aastal võetud meetmeid kirjeldatud abimääruse eesmärkide kaupa.

4.2.1. Eesmärk nr 1: sotsiaalse ja majandusliku arengu edendamine

Komisjon jätkas abiprogrammi kaudu majandusliku integratsiooni ja arengu juhtimist ja edendamist, pakkudes abipakette Küprose türgi kogukonna väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele (VKEd), et suurendada konkurentsivõimet ja innovatsiooni. Arvestades, et VKEd on Küprose türgi kogukonna majandustegevuse selgroog, käivitati 2024. aastal uus mitmeaastane abiprogramm „eunite: SME“, et abistada Küprose türgi VKEsid ELi standardite järgimisel, toetada innovatsiooni ja soodustada ettevõtlust. 2024. aastal anti peaaegu 2 miljoni euro väärtuses toetusi 45 ettevõtjale, kes tegelevad üle eraldusjoone kauplemisega või on huvitatud selle alustamisest. Need toetused täiendavad eelmistel aastatel väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele antud rohkem kui 2 554 toetust ning seega on VKEdele alates abiprogrammi algusest antud toetuste koguväärtus üle 27 miljoni euro.

Majandusliku lähenemise valdkonnas jätkus 2024. aastal koostöö Maailmapangaga makromajandusliku järelevalve, statistika, kaubanduse lihtsustamise ja Küprose türgi kogukonna ettevõtluskeskkonna parandamise eesmärgil. Lõpule viidi kolm olulist hindamist, nimelt „Eelarvepoliitika jaotuslik mõju Küprose türgi kogukonnas“, „Absoluutse vaesuse piiri hindamine Küprose türgi kogukonna majanduses“ ja „Küprose türgi kogukonna elustandardite hindamine“, ning tulemusi arutati asjaomaste sidusrühmadega. Hindamised tõid esile Küprose türgi kogukonna majanduse suuremad probleemid ja võimalused ning aitasid parandada tõenditel põhinevat poliitikakujundamist. 2024. aastal jätkus 2022. aasta märtsis käivitatud turujärelevalve tehnilise abi projekt. Selle eesmärk on võtta kasutusele uued ja täiustatud tavad metroloogia, standardimise, akrediteerimise ja vastavushindamise valdkonnas. Tihedas koostöös erasektoriga aitas projekt parandada Küprose türgi kogukonna ettevõtluskeskkonda ja tagada, et kohapeal toodetud kaubad vastavad ELi standarditele. Selles sektoris tehti täiendavat koostööd ELi ühtlustatud standardite kasutuselevõttu toetava TAIEXi (tehniline abi ja teabevahetus) ekspertidega.

ELi kaitstud päritolunimetuse kava rakendamisel Küprose türgi kogukonnas toote „Χαλλούμι“ („Halloumi/Hellim“) puhul jätkati ELi rahastatud tehnilise abi andmist põllumajandustootjatele, toidutootjatele ja kohalikele asutustele, et aidata neil täita ELi kaitstud päritolunimetuse kava nõudeid. Selle tulemusena sertifitseeriti kaitstud päritolunimetuse kava raames 2024. aasta lõpuks neli Küprose türgi kogukonna „Halloumi/Hellimi“ juustu tootjat ja 24 põllumajandusettevõtet. Lisaks hakati ette valmistama lammaste ja kitsede tõuaretuse katseprogrammi, et suurendada piima kättesaadavust ja kvaliteeti. Toetus hõlmas ka abi loomtaudide ennetamisel,

avastamisel ja edasisel väljatõrjumisel ning loomatervise haldamisel vastavalt ELi standarditele. 2024. aastal anti 2,6 miljoni euro ulatuses toetusi 21 põllumajandusettevõttele ja kolmele meiereile, et aidata neil täita tootmisprotsesse hõlmavaid ELi standardeid ja suurendada tootmisvõimsust. ELi tehnilisele toele lisaks toimusid „Halloumi/Hellimi“ mitteametliku ELi töörühma koosolekud kahe kogukonna osalusel.

Põllumajandustootjate ja toidukäitlejate toetamine on tulenevalt selle majanduslikust ja sotsiaalsest tähtsusest osa ELi laiemast toetusest, millega suurendatakse maapiirkondade elanike elatusvahendeid ja soodustatakse maapiirkondade arengut Küprose türgi kogukonnas. 2024. aastal käivitati uus mitmeaastane algatus „eunite: AgriBusiness“, mille eesmärk on i) tugevdada põllumajanduslikku oskusteavet Küprose türgi kogukonnas, järgides ELi põllumajanduse teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi (AKIS) lähenemisviisi, ii) tõhustada põllumajandusettevõtete nõustamisteenuseid ning iii) edendada põllumajandus- ja maakeskkonnas innovatsiooni ja kestlikku kasvu.

Komisjon jätkas hariduse valdkonna toetamist, keskendudes eelkõige kutseharidusele, elukestvale õppele ja õpetajate kutsealasele arengule Küprose türgi kogukonnas. Üheksas koolis töötati välja 29 kutseala õppekavade paketid ja katsetati neid ning korraldati teemarühmad ja intervjuud 114 õpetaja ja 88 õpilasega. Töötati välja juhendid valdkonnaülestel teemadel, nagu tervis ja ohutus, ettevõtlus, keskkonnakaitse ja töös vajalikud võõrkeeled, ning jagati neid koolidele. Kõigis Küprose türgi kogukonna koolides viidi läbi õpetajate kutsealase arenguga seotud koolitusvajaduste hindamine. Selle käigus tehti kindlaks neli põhiteemat (tõhus õpetamine ja õppimine, koolijuhtimine, kaasav haridus ja turvalised koolid ning kriisiohjamine). Iga teema jaoks loodi komitee, kes töötas seejärel välja asjakohased koolitusmoodulid.

2024. aastal andis komisjon jätkuvalt toetust üle eraldusjoone toimuva kaubanduse edendamiseks. Üle eraldusjoone kaubeldi edukalt uut liiki töödeldud toiduga ja toiduga kokkupuutuvate materjalidega ning lasti need ELi turule. Äriringkonnad näitasid üles suurt huvi parandada ELi standardite järgimist. Seda tõendasid paljud päringud Küprose ELi ühtsele kontaktpunktile, mis pakub teadmisi, tuge ja võrgustike loomise võimalusi ettevõtjatele ja kauplejatele, kes on huvitatud eraldusjooneülesest kaubandusest või on sellega seotud. Alates algatuse käivitamisest 2023. aastal on ELi ühtne kontaktpunkt pakkunud kohandatud tuge 85 kauplejale.

4.2.2. Eesmärk nr 2: taristu arendamine ja ümberkorraldamine

ÜRO Arenguprogrammi (UNDP) raames jätkati kohaliku taristu ELi rahastamisvahendi rakendamist komisjoniga sõlmitud kehtivate rahalist toetust käsitlevate lepingute kaudu, mille kogumaht oli 36,7 miljonit eurot. Rahastamisvahendi kaudu toetatakse asjakohaste kohalike taristuinvesteeringute ettevalmistamist ja tegemist. See hõlmas Nikosia linnapiirkonnas asuva „Trunk E“ kanalisatsioonitorustiku väljavahetamist, veemahutite ja automaatsete pumpamissüsteemide paigaldamist Lefkasse/Lefkesse, spordirajatiste ehitamist ja spordivarustuse pakkumist neljas koolis ning päikeseenergia süsteemide kasutuselevõttu Lefkas/Lefkes ja Kormakitise koostöökeskuses.

Edukalt viidi lõpule Famagusta kanalisatsioonivõrgu parandustööd ja töödega seotud puudustest teatamise tähtaja lõpuks (2024. aasta detsember) ei teatatud ühestki olulisest puudusest. Lisaks tehti teostatavusuuring kahe kogukonna

päikeseelektrijaama rajamiseks puhvertsooni ja uuringut tutvustati Küprose kogukondadele 2024. aasta veebruaris.

2024. aastal jätkusid struktuursed probleemid seoses Küprose türgi kogukonna prügila käitamisega. Varem osutatud puudusi, mis on seotud prügila halva käitamise ja haldamisega, 2024. aastal kahjuks ei kõrvaldatud. Komisjon soovib abisaajat olukorra parandamisel jätkuvalt toetada, tingimusel et tehakse asjakohased strateegilised juhtimisotsused.

Komisjon pakkus Küprose kogukondadele jätkuvalt suutlikkuse suurendamise meetmeid keskkonnaseisundi parandamiseks ja keskkonna kaitsmiseks. 2024. aastal korraldati sadadele keskkonnaspetsialistidele mitu koolituskursust ja seminari muu hulgas keskkonnajuhtimissüsteemide, keskkonnajuhtimise andmeanalüütika, õhukvaliteedi, ringmajanduse ja metsamajandamise valdkonnas. Lisaks tõi Küprose keskkonnasümpoosion 2024. aasta detsembris kolmeks päevaks kokku mõlema kogukonna keskkonnaliidrid, kes arutasid ühiseid probleeme ja lahendusi keskkonnaprobleemidele.

4.2.3. Eesmärk nr 3: leppimisele kaasaaitamine, usaldust suurendavad meetmed ja kodanikuühiskonna toetamine

Teadmata kadunud isikute otsimisega tegelev komitee, mis saab toetust ÜRO Arenguprogrammiga sõlmitud rahalist toetust käsitleva lepingu kaudu, jätkas oma välitööd ja laboriuuringuid. 2024. aasta lõpuks oli komitee välja kaevanud kokku 2 002 teadmata kadunud isikust 1 186 säilmed. Neist 1 051 tuvastati geneetiliselt ja anti üle peredele.

2024. aastal allkirjastati uus 2,6 miljoni euro suurust rahalist toetust käsitlev leping, et rahastada komitee tegevust 2025. aastal. Aastatel 2006–2024 toetas EL komitee tegevust kokku 41,1 miljoni euroga, mis moodustab 80 % komiteele sel perioodil eraldatud kogurahastusest.

Abiprogrammi raames toetatud lepitus- ja usalduse suurendamise meetmete oluline komponent oli jätkuvalt kultuuripärandi kaitsmine tihedas koostöös kahe kogukonna kultuuripärandi tehnilise komiteega. Kultuuripärandi programmi jaoks anti ajavahemikus 2006–2024 kokku ligikaudu 30 miljonit eurot ELi rahalisi vahendeid. See võimaldas säilitada, struktuurselt toetada, füüsiliselt kaitsta või restaureerida enam kui 178 kultuuripärandiobjekti kogu saarel.

Koostöös võrgustikuga United World Colleges (UWC) rakendatava ja Küprose noortele suunatud ELi stipendiumikava raames anti üheksale Küprose kreeka ja üheksale Küprose türgi stipendiaadile võimalus õppida mõnes UWC õppeasutuses. Alates kava loomisest on 64 silmapaistvat noort Küprose türklast ja Küprose kreeklast lõpetanud ühes UWC õppeasutuses kaheaastase rahvusvahelise bakalaureusekursuse, mille eesmärk on ühendada inimesi rahu ja kestliku tuleviku nimel. Kavaga edendati ka kogukondadeülest noorte kaasamise alast tegevust ja lühikursusi, mille eesmärk on anda noortele mõjuvõim teha oma ühiskonnas positiivseid muudatusi.

2024. aastal jätkus kodanikuühiskonna toetamine. Kodanikuühiskonna organisatsioonidele tehnilist abi andva projektiga „Civic Space“ aidati jätkuvalt suurendada kodanikuühiskonna organisatsioonide suutlikkust, luua kodanikuühiskonna arengut soodustavat keskkonda ning soodustada Küprose kreeka

ja teiste ELi kodanikuühiskonna organisatsioonide vaheliste võrgustike loomist ja muud ühistegevust.

Kodanikuühiskonna organisatsioonid viisid edukalt lõpule projektid, mille raames käsitleti patsientide, töötajate, seksuaalvähemuste ja rahvusvaheliste üliõpilaste õigusi, keskkonnakaitset, noorte arengut ja massimeedia rolli rahuprotsessis. Sõlmiti uus 1,7 miljoni euro suurune toetusleping, et toetada Küprose dialoogifoorumi tegevust; see ühendab mõlema kogukonna osalisi, ametiühinguid, ettevõtjate/kutsetöötajate/tööandjate ühendusi ja kodanikuühiskonna organisatsioone, et luua Küprose probleemile lahenduse leidmise protsessi toetavaid ühiseid visioone ja vahendeid. Korraldati uus projektikonkurss mahuga 2,25 miljonit eurot, et rahastada kodanikuühiskonna organisatsioonide tegevust, eelkõige inimõiguste, keskkonna ja kahe kogukonna vahelise usalduse suurendamise valdkonnas.

Inimõiguste platvormi ühendus jätkas 2024. aastal oma ELi rahastatava otsetoetuse edukat rakendamist. Põhitegevused keskendusid soolise võrdõiguslikkuse mõõtmega teemavaldkondadele, nagu inimkaubanduse vastane võitlus, pagulaste õigused ja LGBTI+-inimeste õigused.

4.2.4. Eesmärk nr 4: Küprose türgi kogukonna lähendamine ELile

Alates 2022. aastast on komisjon teinud koostööd Goethe Instituudiga, et rakendada ELi stipendiumiprogrammi.

Selleks et tuua Küprose türgi kogukond ELile lähemale, anti 2023.–2024. õppeaastal Küprose türgi üliõpilastele 126 stipendiumi ELi riikide ülikoolides õppimiseks. Töötati välja vilistlaste strateegia, mis võimaldab vilistlastel mitmesuguste ürituste kaudu luua võrgustikke ning kaasata ja kasutada oskusi ja võimalusi.

Alates 2007. aastast on üliõpilastele määratud üle 2 275 stipendiumi, mis hõlmavad rohkem kui 100 ülikooli ja 23 ELi liikmesriiki. Stipendiumidega toetatakse üliõpilasi esimesel kõrgkooliaastal, kõrghariduse teise astme üliõpilaste magistri- või doktoriõpet ning teadustöötajaid ja spetsialiste keele- ja kutseoskuste täiendamisel ELi liikmesriikides.

ELi infopunkti haldab ELi programmi tugibüroo koos komisjoni esindusega Küprosel. 2024. aastal saavutas ELi infopunkt nii veebipõhise kui ka veebivälise tegevuse kaudu suure nähtavuse ja tänu sellele suurenes teadlikkus abiprogrammi mõjust ja ELi rollist Küprose probleemile lahenduse leidmise protsessis. ELi infopunkti kaudu ja muude ELi rahastatud projektide raames korraldati 2024. aastal üle 350 teavitus- ja nähtavusürituse, sealhulgas Euroopa päeva pidustused, mis tõid kokku ligikaudu 5 000 osalejat. Selle ajavahemiku jooksul koostas komisjon 37 teabelehte, brošüüri ja audiovisuaalset materjali.

4.2.5. Eesmärgid nr 5 ja 6: Küprose türgi kogukonna ettevalmistamine liidu õigustiku ülevõtmiseks ja rakendamiseks

Abimääruse eesmärkide nr 5 ja 6 elluviimiseks kasutatakse TAIEXit. See aitab valmistada Küprose türgi kogukonda ette liidu õigustiku rakendamiseks siis, kui liidu õiguse kohaldamise peatamine lõpetatakse, kuna jõustub terviklik lahendus.

TAIEX on jätkuvalt oluline vahend abiprogrammi eesmärkide saavutamiseks ja üle eraldusjoone toimuva kaubanduse toetamiseks. TAIEXi raames toimus tegevus ELi õigustiku 13 valdkonnas, et lähendada Küprose türgi kogukonda ELi standarditele ja menetlustele. Kokku korraldati 110 ekspertide missiooni ja üks seminar. Lisaks jätkati jõupingutusi, et töötada välja kõikide TAIEXi toetusel koostatud õigusaktide

andmebaas ning tagada kirjaliku ja suulise tõlke kõrge kvaliteet Küprose türgi kogukonnas.

Eraldusjooneülese kaubanduse toetamine (nõukogu määrus (EÜ) nr 866/2004) oli jätkuvalt valdkond, kus TAIEXi raames toimunud tegevus oli kõige aktiivsem ja ressursimahukam. Komisjoni volitatud sõltumatud eksperdid tegid korrapäraselt värske puu- ja köögivilja, taimsete saaduste, kartuli, mee ja kalalaevade fütosanitaarkontrolle, et tagada kaubeldavate toiduainete vastavus ELi standarditele. Küprose Vabariigi tervishoiuministeerium saatis 2024. aasta aprillis välja ringkirja, millega anti luba kaubelda üle eraldusjoone veel kuue töödeldud toidu kategooriaga, nimelt kohvi, limonaadi, külmutatud köögivilja, külmutatud kartuli, äädikas säilitatava toidu ja kuivatatud džuudilehtedega. TAIEXi eksperdid tagasid ELi tasandi standardid ja kvaliteedi, tehes väljaspool valitsuse kontrolli olevatel aladel asuvate rajatiste vastavuskontrolle.

4.3. Rahastamine (lepingud ja maksed)

4.3.1. Lepingud

2024. aastal võttis komisjon juriidilisi kohustusi 37,5 miljoni euro ulatuses.

4.3.2. Maksed

2024. aastal maksti välja kokku 40,4 miljonit eurot (2023. aastal 37,3 miljonit eurot).

4.4. Järelevalve

Komisjon vastutab otseselt enamiku projektide rakendamise eest (eelarve otsene täitmine). Komisjoni töötajate tehtava järelevalve tase on väga kõrge, hõlmates pidevat kontakti töövõtjatega, kohapealseid kontrolle, kohtumisi objektidel ja juhtkomiteede koosolekuid. Samuti on tihendatud koostööd ELi rahastuse kohalike koordinaatoritega. Toetuste tugiüksus jätkas tehnilise abi pakkumist, et abistada komisjoni toetuslepingute rakendamise järelevalves, ja aitas abisaajatel kohaldada ELi õigusnorme toetuslepingute täitmise (sealhulgas allhangete) kohta.

Komisjon rakendab mitut lepingut ka eelarve kaudse täitmise raames. Rakendavad üksused, nagu ÜRO Arenguprogramm, Maailmapank, Goethe Instituut ja Saksamaa rahvusvahelise koostöö agentuur (GiZ), annavad komisjonile aru vastavalt oma panusele ja asjakohastele halduslepingutega. Komisjon on tihedalt kaasatud nende tegevuste igapäevasesse järelevalvesse.

4.5. Audit ja kontroll

Siseauditi talituse 2017. aastal korraldatud viimase auditi soovitused, mis käsitlesid avalike hangete valdkonnas rakendatavat sisekontrolli korda, on nüüd täielikult ellu viidud.

4.6. Hindamine

2022. aastal avaldati abiprogrammi kohta sõltumatu hinnang, mis hõlmas ajavahemikku 2013–2018. Hindamise tulemused olid rahuldavad. Hindamise käigus jõuti järeldusele, et programm on endiselt asjakohane ja selle mõju on olnud üldiselt positiivne. Sellega kinnitati ELi lisaväärtust ja tunnistati programmi olulisust Küprose taasühendamise perspektiivi alalhoidmisel. Samuti rõhutati programmi üldist järjepidevust ja tõhusust. Samas toonitati hinnangus, et abiprogrammiga üksi ei suudeta Küprose taasühendamist saavutada ning et vastutus selle eest lasub endiselt kahel Küprose kogukonnal.

4.7. Teavitamine, tutvustamine ja nähtavus

2024. aastal korraldati kokku üle 350 nähtavus- ja teabevahetustegevuse, et tutvustada Euroopa Liidu panust Küprose türgi kogukonna arengusse ja Küprose probleemile lahenduse leidmise protsessi. Komisjon avaldas 2024. aastal spetsiaalse aruande, milles toodi välja abiprogrammi raames tehtud jõupingutused Küprose probleemi terviklikuks lahendamiseks, et tagada kõigile Küprose elanikele parem tulevik ning aidata saavutada Vahemere idaosas püsiv julgeolek ja stabiilsus[4].

4.8. Konsultatsioonid Küprose Vabariigi valitsusega

Küprose Vabariigi valitsuse esindajatega toimusid korrapärased kohtumised. Komisjon tugineb omandiõiguse kontrollimisel ja kahe kogukonna tehniliste komiteede töö hõlbustamisel jätkuvalt koostööle valitsusega. Komisjon kohtub regulaarselt ka välisministeeriumi ja Küprose Vabariigi alalise esindusega Euroopa Liidu juures.

5. KOKKUVÕTE

Komisjon jätkab abimääruse alusel abi andmist, et hõlbustada Küprose taasühendamist, soodustades vastavalt abimääruse eesmärkidele tehtava tööga Küprose türgi kogukonna majandusarengut ja kogukonna lähendamist Euroopa Liidule.

2024. aastal keskenduti abi andmisel jätkuvalt valdkondadele, milles esineb konkreetseid väljakutseid seoses liidu õigustiku järgimisega tulevikus, ning püüti samal ajal tagada, et esilekerkivaid vajadusi käsitletaks tõhusalt ja õigeaegselt.

Rõhuasetus projektide asjakohasusele, küpsusele, isevastutusele ja kestlikkusele on andnud positiivseid tulemusi ning suunab ka edaspidi programmitööd käsitlevaid arutelusid. Samuti jätkatakse strateegiliste meetmete abil jõupingutusi, et saavutada prioriteetsetes valdkondades suurem ja pikaajaline mõju. Komisjon on valmis vajaduse korral eraldama vahendeid, sealhulgas abiprogrammi raames, et toetada ÜRO egiidi all Küprose probleemi lahendamiseks toimuvaid läbirääkimisi ja selle protsessiga seotud edasisi arenguid.

[4] Euroopa Komisjon (2024). Delivering on EU support to the Cyprus settlement: A legacy and a vision